

5778

Torah from Around the World

Oe-d-la mosif, jaseef. (Aramees)

Wie niet groeit, gaat achteruit.

Hillel in: Pirké Awot

Sjabbat 23 december 2017 / 5 Tevet 5778, Wajigasj, Beresjiet/Genesis 44:18 - 47:27

Tanach blz. 94 - 101

Haftara: Jechezkeel/Ezechiël 37:15 - 28

Tanach blz. 1115 - 1116

Commentaar: Rabbijn Eliezer B. Diamond, hoogleraar Talmoed en rabbinica aan het Jewish Theological Seminary, New York, de Verenigde Staten.

vertaler: Channa Kistemaker

[Het Engelse origineel](#)

De pijnlijke waarheid

Het gebeurt wel eens dat de midrasj een moeilijk vers bij de kop pakt en vervolgens een verklaring aandraagt die minstens zo duister is. In de sidra van deze week zien we daarvan een voorbeeld. We krijgen te horen dat Jaäkov aanvankelijk niet wilde geloven dat Joseef nog leefde, toen de broers het hem vertelden. Maar „toen zij hun vader alles overbrachten wat Joseef tegen hen had gezegd en toen hij de wagens zag die Joseef meegegeven had om hem te vervoeren, leefde Jaäkov op." (Beresjiet/Genesis 45:27)

Het is niet duidelijk waarom de aanblik van die wagens Jaäkov ervan overtuigde dat Joseef nog in leven was. Misschien zou hij de broers niet op hun woorden alleen hebben geloofd als ze hem hadden verteld dat Joseef nog in leven was. Toen hij eenmaal de wagens zag, die gestuurd waren om hem en zijn familie naar Egypte te vervoeren, zag hij in dat alleen iemand die veel macht bezat en die tegelijk erg met hem begaan was, zo'n karavaan zou kunnen en

willen organiseren. Een aantal middeleeuwse commentatoren begrijpen het vers inderdaad op deze manier.

Rasji echter citeert een midrasj waarin beweerd wordt dat de wagens (*agalot*) een teken waren, dat Joseef aan Jaäkov stuurde. Toen Jaäkov en Joseef elkaar voor het laatst zagen, zo verhaalt de midrasj, hadden zij samen de wetten rond de *egla aroefa*, de „vaars wier nek gebroken is“, bestudeerd (Dewariem/Deuteronomium 21:1-9). De Tora leert ons dat wanneer er een lijk wordt gevonden in het open veld, de oudsten van de dichtstbijzijnde stad naar de plek van het misdrijf moeten gaan en daar een ritueel moeten verrichten. Daarbij moet de nek van een jonge koe gebroken worden in een rivierbedding, waar niet geploegd of gezaaid is. In de hoop dat Jaäkov getroffen zou zijn door de overeenkomsten in spelling en klank tussen de woorden *egla* en *agala*, probeerde Joseef Jaäkov te herinneren aan wat zij samen hadden bestudeerd vlak voordat hij was verkocht. Dat was immers iets dat alleen Joseef kon weten.

Deze midrasj is op geheel eigen wijze scherpzinnig, maar ook vreemd en geheimzinnig. Het gebeurt wel vaker dat de midrasj de sterke toewijding tot *lernen* van de rabbijnen met terugwerkende kracht aan bijbelse personen toeschrijft, maar we moeten ons toch afvragen waarom het in dit geval wordt gedaan. De midrasj wil ons bovendien doen geloven dat Jaäkov alleen al door het zien van de wagens de verborgen boodschap van Joseef zou hebben begrepen. Wij moeten er dan ook rekening mee houden dat de midrasj niet alleen maar een spel met woorden speelt, maar ons iets belangrijks wil vertellen.

Om het geheim van deze midrasj op het spoor te komen, moeten we kijken naar een probleem in het verhaal van Joseef. Nergens in het hele verhaal blijkt dat Jaäkov ooit te horen heeft gekregen wat er gebeurd was tussen Joseef en zijn broers op die noodlottige dag in Dotan. Jaäkov zal zich beslist het hoofd gebroken hebben over de vraag hoe het mogelijk was dat Joseef in Egypte leefde, terwijl zijn zoons hem hadden verteld dat hij door wilde dieren was verscheurd. Ook al voordat Joseef weer opdook wordt erop gezinspeeld dat Jaäkov vermoedde dat zijn zoons tegen hem hadden gelogen. Had iemand Jaäkov inderdaad verteld dat de broers Joseef hadden verkocht? En zo niet, kwam dat door een weloverwogen besluit van de broers of had Jaäkov ervoor gekozen niets te vragen, omdat hij vermoedde dat het antwoord hem kapot zou maken?

De midrasj geeft ons één mogelijk antwoord op deze vraag: zonder een woord te zeggen had Joseef zelf Jaäkov ervan overtuigd, dat hij beter in het ongewisse kon blijven wat betreft de omstandigheden rond het verdwijnen van Joseef. Het ritueel met de *egla aroefa* wordt verricht wanneer de moordenaar niet bekend is. Aan het eind van de ceremonie wassen de oudsten van de stad letterlijk hun handen in onschuld, met de woorden: „Onze handen hebben dit bloed niet vergoten“ (Dewariem 21:6-7). Joseef reageerde op de twijfels van Jaäkov door te zeggen: „Zie het mysterie omtrent mij als een geval van *egla aroefa*, waarbij de feiten niet bekend zijn en alle betrokken partijen vrijuit gaan door te zeggen dat ze schone handen hebben en geen weet hebben van het misdrijf. De verdenkingen die je koestert over je zoons kunnen waar zijn, maar er is geen waardig doel mee gediend door de zaak tot op de bodem uit te zoeken.“

Door zijn vader deze handelwijze aan te raden toonde Joseef mededogen jegens zijn broers, als reactie op hun nieuw verworven vermogen om verantwoordelijkheid te verkiezen boven afgunst. Toen hij nog jong was, informeerde Joseef voortdurend zijn vader over de wandaden van zijn broers. Nu hij ouder en wijzer was, hield hij hun verschrikkelijkste geheim voor zijn vader verborgen. Natuurlijk nam Joseef daarmee ook zijn vader in bescherming. Soms kan de waarheid destructief zijn. Joseef schatte in dat de verhouding tussen zijn broers en zijn vader de onthulling van hun afschuwelijke daad niet zou overleven. Het was beter de waarheid geheim te houden en zo de harmonie binnen de familie te bewaren.

De broers hadden ervoor kunnen kiezen zelf hun misdrijf aan Jaäkov op te biechten, maar kozen er begrijpelijkerwijs voor hun mond te houden. Het zal hen zwaarder gevallen zijn hun geheim te bewaren in aanwezigheid van Joseef dan toen hij nog weg was. Met Joseef in de buurt werden zij ook nog belast met het besef dat hij hen op elk willekeurig moment aan

Jaäkov zou kunnen verraden. De spanning zal bijwijlen zo sterk zijn geweest, dat de broers verlangden zich te bevrijden van de last van hun vreselijke geheim. Maar als ze dat hadden gedaan, waren ze alleen maar van hun vader verwijderd geraakt en hadden ze hem onvoorstelbaar veel pijn gedaan. Daarom was er voor Jaäkov en zijn zonen, net als in de meeste families, niet echt een happy end, maar ze waren wel weer als familie bij elkaar.

In de meeste families betalen we een prijs om lid van de clan te kunnen blijven. Soms is die klein, soms beduidend groter. Je moet om je vaders grappen blijven lachen om hem te vriend te houden; je moet jaren van verwaarlozing en misbruik terzijde schuiven om samen met hem aan een seider te kunnen zitten. Soms, vooral in het huwelijk, is de prijs die je betaalt voor het behoud van de relatie dat je je mond houdt over de keren dat je verraad hebt gepleegd. Een echtgenoot die vervuld is van spijt kan de aandrang voelen om zijn vrouw te vertellen dat hij haar ontrouw is geweest, maar vaak wordt hij dan meer gedreven door het verlangen zich van zijn schuldgevoel te bevrijden dan door integriteit. Soms zijn wij het onze geliefden verschuldigd om het ondraaglijke besef van onze zonden in stilte te dragen. Onze *tesjoewa* komt niet tot stand door een bekentenis, maar door de koers van ons leven te veranderen.